

**ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені К.Д. УШИНСЬКОГО»**

*Кафедра соціальної педагогіки, психології та
педагогічних інновацій*

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

*Методичне забезпечення соціально-педагогічної практики студентів
за напрямом підготовки 6.01.01.06 «соціальна педагогіка»
та за
спеціальністю « 7.01.01.06; 8.01.01.06 «соціальна педагогіка»*

Одеса -2012

Паскаль О.В. Практична підготовка соціального педагога /Навчально-методичний посібник . – Одеса: Поліграф, 2006. - 46 с.

В навчально-методичному посібнику розкриваються основні положення практичної підготовка студентів - соціальних педагогів, особливості концептуального та діяльнісного підходів до практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів; відображено багатоаспектний характер діяльності соціального педагога, що впливає на підготовку студентів до практичної діяльності. Матеріали посібника можуть бути використанні для організації соціально-педагогічної практики майбутніх соціальних педагогів та самостійної роботи студентів під час проходження практики.

Навчально-методичний посібник адресований студентам і викладачам педагогічних вузів, спеціальності “соціальна педагогіка”.

Рецензенти:

З.Н.Курлянд, докт. пед. наук, професор, зав. кафедрою педагогіки Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (м. Одеса).

І.О. Пальшкова, канд. пед. наук, доцент, зав. кафедрою педагогічних технологій початкової освіти Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (м. Одеса).

Рекомендовано до друку Вченою радою Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (м. Одеса) (протокол № 3 від 26 жовтня 2006 року).

УДК: 378.937+378.126

ЗМІСТ

Основні положення _____	4
Теоретичні засади організації практичної підготовки соціальних педагогів _____	5
Основні положення організації і проведення соціально-педагогічної практики _____	6
Модель соціально-педагогічної практики студентів – соціальних педагогів _____	8
Програма проходження соціально-педагогічної практики студентами – соціальними педагогами _____	10
Структура практичної підготовки студентів – соціальних педагогів _____	13
Програма ознайомлювальної практики для студентів I курсу _____	15
Програма навчально-виховної практики для студентів II курсу _____	17
Програма літньої педагогічної практики для студентів II курсу _____	21
Програма навчально-технологічної практики для студентів 3 курсу _____	27
Програма стажерської практики для студентів 4 курсу _____	32
Програма соціально-педагогічної практики у соціальних службах для студентів 5 курсу _____	35
Програма науково-педагогічної практики для студентів 6 курсу _____	38
Програма науково-дослідної практики для студентів 6 курсу _____	39
Висновки _____	40
Додатки _____	58

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ

Нові реалії педагогічної дійсності об'єктивно створюють передумови для вдосконалення процесу підготовки майбутніх соціальних педагогів, оволодіння сучасними технологіями – системою практичних знань, умінь, навичок, необхідних для успішної організації і реалізації професійної діяльності.

Особливої професійної уваги заслуговує питання розробки концептуальних положень практичної підготовки в залежності від діяльнісного підходу до навчально-виховного процесу. Аналіз педагогічної інформації засвідчує, що проблема професійної практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів була предметом дослідження багатьох учених. Методику практичної підготовки майбутніх фахівців в центрах соціального обслуговування зарубіжні вчені і практики запропонували Марк Доел, Панов А.М., Робін Перрі, Стивен Шардлоу. Питання практичного проведення навчання та організацію й ефективність польової практики студентів (Бе Свен, Бого Маріон, Гроссман Барт, Марк Доел). Рождерс Гейла, Шук-фонг Нгуан Айріс запропонували комплексну систему практичної підготовки в порівнянні систем підготовки педагогів-наставників. Питання організації, розвитку теорії і практики досліджували Сластьонін В.А., Холостова О.І.; гендерні проблеми - Х'юз Леслі; Шардлоу Стивен; -Террі Сакко, М.Доел і С.Шардлоу. Англійську модель підготовки соціальних педагогів визначили Л. Х'юз і К. Хейкокс.

Водночас аналіз розглянутих способів організації практичного навчання студентів – соціальних педагогів показав, що врахування концептуальних положень та діяльнісного підходу до цієї проблеми відсутнє. У змісті підготовки майбутніх соціальних педагогів також відсутні навчальні матеріали щодо проходження практики студентами – соціальними педагогами.

Мета соціально-педагогічної практики полягає в забезпечення майбутнім соціальним педагогам набуття практичних умінь і навичок в соціально-педагогічній діяльності, що відповідає Державному освітньому стандарту і кваліфікаційним вимогам соціального педагога.

Необхідність соціально-педагогічного практичного навчання диктується тим, що студент повинен зростати професійно, змінюючи об'єм і рівень власних знань, закріплюючи навички і вміння.

Теоретичні засади організації практичної підготовки соціальних педагогів

В процесі планування та організації практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів були визначені наступні **умови** ефективного проведення соціально-педагогічної практики:

- 📖 Практична підготовка студентів – соціальних педагогів повинна бути неперервною протягом усього періоду навчання;
- 📖 Її зміст і форми проведення – повинні поступово удосконалюватися, вона повинна носити дослідницький характер (давати можливість дослідити різноманітні соціально-педагогічні та соціально-психологічні проблеми);
- 📖 Соціально-педагогічна практика повинна проводитися під керівництвом викладача – наставника, який буде закріплений за студентом на період проходження практики та період звіту за результатами практики;
- 📖 Практична підготовка повинна давати студентам можливість не тільки використовувати одержані знання по закінченню вузу, але і проявити себе, апробувати інноваційні технології соціально-педагогічної та соціально-психологічної діяльності.

Принципами організації соціально-педагогічної практики є:

- 📖 Підвищення мотивації студентів до оволодіння вміннями і навичками соціально-педагогічної діяльності;
- 📖 Використання індивідуального потенціалу студентів;
- 📖 Послідовне ускладнення завдань, які виконують практиканти;
- 📖 Зв'язок практичних завдань з діяльністю установ де студент проходить практику;
- 📖 Поєднання практичних навичок з теоретичними знаннями, які студенти отримали у навчальному процесі;
- 📖 Використання результатів практики в подальшому процесі навчання і науково-дослідній діяльності;

Отже визначені умови та принципи організації соціально-педагогічної практики дозволили зробити висновок, що окреслені концептуальні підходи до соціально-педагогічної практичної підготовки соціальних педагогів повинні включати введення в навчальний план підготовки студентів практичного курсу пропедевтичного характеру, що, на нашу думку, є новітньою практичною технологією підготовки до практичного використання соціально-педагогічних та соціально-психологічних знань студентами – соціальними педагогами.

Основні положення організації і проведення соціально-педагогічної практики

У процесі професійного зростання і розвитку компетентності соціального педагога соціально-педагогічна практика поступається за своїм значенням, мабуть, лише безпосередньо самої практичній діяльності.

Даний вид практичної підготовки поряд із теоретичними аспектами навчання забезпечує студента-практиканта не тільки навичками практичної діяльності, але і індивідуальними, тривалими консультаціями - бесідами з наставником.

Основний акцент програма соціально-педагогічної практики робить на забезпеченні рівноваги між особистим, професійно-практичним. Реальність не завжди збігається з тими уявленнями, які студенти одержують у вузі, тому практична підготовка допомагає теоретичні знання використовувати разом із розвитком власного мислення. Процес проходження соціально-педагогічної практики дозволяє студентам:

- уявити структуру, будову суспільства, в якому знаходиться людина;
- із її допомогою представляється механізм взаємодії елементів суспільного устрою, характер дій соціальних об'єктів і їхньої соціально-педагогічної регуляції;
- вона допомагає побачити ті або інші причини активності особистості, особливості засобів якими користуються соціальні педагоги для регуляції поведінки особистості та її вдосконалення.

Технологічними аспектами соціально-педагогічної практики є те, що програма підготовки передбачає вивчення питань, завдань, стратегії, тактики і методів розв'язання соціально-педагогічних проблем. Соціально-педагогічна практика покликана формувати у студентів професійні навички практичної підготовки, що сприятиме в їх майбутній діяльності ефективності прийняття рішень, налагодження комунікацій, планування діяльності установ, пошуку мотиваційних стилів, вибору адекватного стилю спілкування тощо.

Ідея створення означеного виду практичної підготовки студентів повинна допомогти майбутнім соціальним педагогам через практичне пізнання соціальної психології і педагогіки визначити рівень власної професійної готовності – пошуку свого “Я”, намагання розвинути власні здібності і задатки, вивчити прийоми впливу на особистість і колектив.

Програма соціально-педагогічної практики складалася згідно зі змінами, що відбуваються у суспільстві, новими підходами до професійної діяльності, що сприяють позитивній самореалізації, задоволенню творчих зацікавлень і нахилів, спеціаліст – соціальний педагог повинен мати високий рівень професійної практичної соціально-педагогічної підготовки в роботі з категоріями “груп ризику”, що передбачає широку освіту, яка включає і оволодіння спеціальними знаннями в галузі психології і педагогіки, тренінгом спілкування, технологіями роботи, навичками безперервного самовдосконалення.

Майстерність і своєчасність застосування викладачем-методистом методів педагогічного втручання: довірчих бесід; моделювання власних

технологій соціально-педагогічної роботи; методу дидактичних інструкцій; сократичного методу (використання питань для притягнення уваги студента-практиканта до активного обговорення проблеми або суперечливого питання); методу заохочення і дозволу; методу роз'яснення; інтерпретації, визначає ефективність цієї роботи. Оскільки консультативна допомога викладача-методиста має вирішальне значення для розвитку студента - соціального педагога як особистості і професіонала, не варто обмежувати можливості викладача в момент проведення соціально-педагогічної практики.

Неможливо заперечити існування різниці в професійному статусі й компетентності викладача і студента під час проходження соціально-педагогічної практики. Завдяки цьому, вони одержують у процесі проведення цієї роботи різний досвід. Особливістю даного виду діяльності є те, що це такий процес, під час якого викладач-методист і студент-практикант разом дізнаються щось нове - про дитину, один про одного, про себе. Відмінна риса соціально-педагогічної практики у тому, що, допомагаючи дитині, у студента розвивається потреба до самопізнання. Тому, практичне освоєння діяльності соціального педагога в роботі з будь-якими категоріями дітей, акцентує на важливості занурення практиканта в переживання, як самої дитини, так і у свої реакції на них, що розвиває в студента-практиканта здатність розуміти свого клієнта (дитину), визначати оптимальну технологію спілкування з ним і вид необхідної допомоги.

Для підвищення ефективності проведення соціально-педагогічної практики необхідно розроблення інтегративної моделі, яка би включала чотири етапи: етап попереднього планування, етап поглибленого консультування, технологічний етап, аналітичний.

МОДЕЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТІВ – СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Приступаючи до практичної роботи, майбутні соціальні педагоги виступають у ролі учня, не тільки в новому для них виді діяльності, але й у самій соціально-педагогічній сфері.

Початковий етап (етап попереднього планування) організації процесу соціально-педагогічної практики визначає загальну атмосферу і засіб спілкування студента-практиканта з його клієнтом (дитиною).

Основне завдання викладача - наставника на початковому етапі соціально-педагогічної практики полягає в тому, щоб створити атмосферу, у якій могло б відбутися навчання. Виконати це завдання можливо, якщо студент-практикант розуміє проблеми, з якими йому доведеться зіткнутися в процесі проходження практики. Коли він упевнений, що викладач допоможе йому розпізнати і вирішити ці проблеми, без критичних зауважень на його адресу. На даному етапі студенти-практиканти пізнають практично вислів японської мудрості: “Якщо ти на дорозі не зустрів перешкоди, виходить, ти не відбувся”.

Необхідно враховувати роль підготовчої роботи, що передбачає допомогу викладача - наставника в оволодінні матеріалом, термінологією і структурою соціально-педагогічної практики. На цьому етапі підтверджується азбучне правило менеджера - добре сплановане - наполовину зроблено.

На другому етапі до попереднього планування додається вимога, у відповідності, з якою перед кожною зустріччю студент-практикант зобов'язаний представити керівнику практики свої робочі матеріали в письмовому вигляді. Поглиблення процесу консультування розвиває у студента здібність описувати результати своїх спостережень за дитиною, за самим собою. Це допомагає зрозуміти реакції дитини в конфліктних ситуаціях. Такий підхід дозволяє викладачу - наставнику проаналізувати роботу студента і загострити увагу на тих аспектах теорії і методики, з якими студент-практикант повинен у першу чергу ознайомитися під час соціально-педагогічної практики.

Мета такого підходу до соціально-педагогічної практики в тому, щоб допомогти студентів роздивитися ті аспекти соціально-педагогічної ситуації, що мають суттєве значення для формування студента-практиканта як практичного працівника.

Соціально-педагогічна практика припускає специфічну сумісну роботу. Один учасник - студент-практикант, спілкуючись із клієнтом (дитиною) конструює образ останнього, виявляє його стереотипи поведінки. Інший – викладач -наставник, вислуховує повідомлення про дитину, допомагає в створенні адекватних технологій соціально-педагогічного впливу на дитину, а також впливає на взаємовідносини практиканта і дитини. Шляхом взаємодії зі студентом викладач - наставник допомагає йому зробити висновок на основі даних, отриманих у процесі соціально-педагогічної практики. Для того щоб подібна співтворчість відбулася необхідно дотримання таких умов:

- ▣ У процесі навчання студент-практикант повинен уміти (або навчитися) організувати свої суб'єктивні здібності для одержання нової інформації про дитину, про самого себе.
- ▣ Допомогу в організації даного процесу повинен надати викладач - наставник, проте, керуючись тим, що існують різниця між консультуванням і нав'язуванням певного підходу.
- ▣ Викладач повинен відчувати толерантність до формування у практиканта своєї власної позиції - виборів потрібної технології допомоги дитині, якщо вона є не тільки когнітивною, але і дійовою, здатною викликати зміну конфліктної ситуації.

Третій (технологічний) етап протікає в міжособистісному контексті. Уміння розпізнати проблему дитини, терпимо ставиться до неї, проаналізувати її, а при необхідності і знайти спосіб вирішення, що має важливе значення для кваліфікованого соціального педагога.

На четвертому (аналітичному) етапі соціально-педагогічної практики викладач - наставник оцінює здібність студента-практиканта аналізувати проблемні ситуації і вибирати технології коригувального втручання.

Ми підтримуємо ідею практичних соціальних педагогів і психологів, що проходження студентами соціально-педагогічної практики повинно закінчуватися проведенням спеціальних семінарів і дискусій, у яких практиканти могли б поділитися своїми враженнями про процес навчання, про цілі та використані методи у процесі даного виду практичної підготовки. Крім того, проведення заключної звітної конференції дає можливість студентам поділитися отриманим досвідом дослідження, конкретними прикладами зі своєї практики навчання.

Проведення соціально-педагогічної практики за запропонованою моделлю, на нашу думку, повинно стати невід'ємною частиною фахового зростання, як самих викладачів, так і зростання професійної компетентності студентів-практикантів.

ПРОГРАМА ПРОХОДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ СТУДЕНТАМИ – СОЦІАЛЬНИМИ ПЕДАГОГАМИ

Вивчення і аналіз наукових розробок, методичних і практичних матеріалів, досвіду практичної діяльності соціальних педагогів дозволили нам розробити основні вимоги до організації і проведення практики студентів - соціальних педагогів, зміст, етапи проведення та завдання для студентів практикантів. Означені положення лягли в розроблене нами “Положення з соціально-педагогічної практики, студентів, що навчаються за спеціальністю “соціальна педагогіка”. Наведемо повний текст означеного положення.

Положення з соціально-педагогічної практики, студентів, що навчаються за спеціальністю “соціальна педагогіка”

Пояснювальна записка

Соціально-педагогічна практика студентів спеціальності “соціальна педагогіка”, кваліфікації бакалавр проводиться протягом 18 тижнів, відповідно до навчальних планів Південноукраїнського державного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (м. Одеса) й відповідно до навчально-методичних рекомендацій:

- 📖 у 4 семестрі – 3 тижні (навчально-виховна);
- 📖 у 4 семестрі - 3 тижні (літня педагогічна);
- 📖 у 6 семестрі - 4 тижні (навчально-технологічна);
- 📖 у 8 семестрі - 8 тижнів (стажерська).

Соціально-педагогічна практика студентів, що отримують кваліфікацію спеціаліста проводиться:

- 📖 у 9 семестрі – 6 тижнів (соціально-педагогічна практика в соціальних службах).

Соціально-педагогічна практика студентів, що отримують кваліфікацію магістра проводиться:

- 📖 у 11 семестрі – 8 тижні (науково-педагогічна);
- 📖 у 12 семестрі – 4 тижні (науково-дослідницька).

Мета практики: освоєння професійного соціально-педагогічного простору і виробітка початкових умінь індивідуально обумовленої соціально-педагогічної діяльності творчого характеру.

Основний зміст практики:

- знайомство з програмою практики і її опрацювання;
- вивчення змісту, організації і ходу процесу соціально-педагогічної взаємодії в означеному закладі,
- проведення соціально-психологічного і соціально-педагогічного обстежень групи й окремої особистості;
- підготовка і проведення соціально-орієнтованих і колективних творчих справ;
- узагальнення й аналіз своєї соціально-педагогічної діяльності;
- упорядкування звітної документації.

Програма проходження практики на кожному курсі передбачає наступні етапи: настановний, пропедевтичний, підготовчий, проміжної атестації, практичний, заключний.

Мета і завдання кожного з етапів наведені у програмі навчально-виховної практики і однакові для кожного виду соціально-педагогічної практики.

Керівництво педагогічною практикою

Здійснюється викладачем - наставником кафедри соціальної педагогіки, психології і педагогічних інновацій, а також соціальним педагогом навчального закладу - бази практики.

Завдання керівника-викладача бази практики

- Ознайомлення студентів із змістом соціально-педагогічної діяльності навчального закладу;
- Спільне планування соціально-педагогічної діяльності на період практики;
- Сприяння студентам у виконанні програми практики;
- Упорядкування конкретних завдань практичної діяльності студентів щодо умов діяльності закладу;
- Здійснення обліку і контролю над діяльністю студентів -практикантів;
- Надання методичної допомоги в проведенні позакласної і навчальної діяльності студентів;
- Надання методичної допомоги в проведенні соціально-педагогічної роботи студентам;
- Участь у проміжній і підсумковій атестації практикантів.

Завдання керівника практики від університету

- Ознайомлення студентів із цілями, завданнями і змістом соціально-педагогічної практики;
- Встановлення і підтримка тісного співробітництва з педагогічним колективом закладу - базою практики;
- Надання змістовної і методичної допомоги студентам у виконанні завдань і програми практики;
- Ведення обліку діяльності студентів;
- Проведення проміжної і підсумкової атестації практикантів;
- Своєчасна здача звітної документації з соціально-педагогічної практики на кафедру.

За підсумками педагогічної практики проводиться залік з оцінкою.

Обов'язки і права студентів в процесі проходження практики

Студенти зобов'язанні:

- 📖 Виконувати вказівки керівника практики в закладі;
- 📖 Вести щоденні записи в щоденнику про отримані нові знання, про виконану роботу, відмічати власні враження;
- 📖 Виявляти активність спрямованість на найглибше вивчення змісту діяльності закладу.

Студенти **повинні**:

- 📖 Підготувати план проходження практики, погоджений із керівником практики від кафедри і від установи;
  - 📖 Оформити разом із керівником практики план - завдання на проходження практики;
  - 📖 Виконувати доручення керівника практики по поточній роботі установи в рамках і обсягах, встановлюваних установою;
  - 📖 Провести рекомендовані обов'язкові заходи.
- Під час проходження практики на всіх її етапах студенти мають **право**:
- 📖 Одержувати достовірну інформацію про умови проходження практики;
  - 📖 Звертатися до керівника практики з питаннями, заявами, пропозиціями по поліпшенню або зміні умов практики;
  - 📖 Одержувати кваліфіковані відповіді і пояснення на поставлені питання, одержувати консультативну допомогу із проблем, що виникли в ході практики.

Формування індивідуальних завдань на період практики

Для студентів 1 курсу викладачі дисциплін спеціалізації (вступ до спеціальності, основи соціалізації особистості, соціальна педагогіка, теорія та історія соціального виховання, технології роботи соціального гувернера) повинні визначити заклади, відвідування яких буде ілюстрацією до прочитаних лекцій.

Для студентів 2-4 курсів індивідуальні завдання визначаються виходячи з спеціалізації практики. Обов'язки викладачів з цієї роботи визначити певні завдання з профілю установи.

Для студентів 5-6 курсів індивідуальні завдання повинні максимально відповідати тематиці дипломних та магістерських робіт і включати план дослідної діяльності, що передбачається планом дипломного та магістерського досліджень.

СТРУКТУРА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ - СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

I. ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА (суспільна) ПРАКТИКА

Проводиться на 1 курсі в рамках практичних занять курсів “Вступ до спеціальності”, “Основи соціалізації особистості”, “Соціальна педагогіка” і припускає розв’язання таких завдань:

- 📖 ознайомлення з досвідом роботи територіальних соціальних служб;
- 📖 формування світогляду фахівця - соціального педагога на рівні уявлень і початкових знань про соціально-педагогічну сферу, соціальні процеси у суспільстві, про соціально-педагогічну допомогу нужденним і т.д.;
- 📖 навчання елементам спостережливості і спілкування;
- 📖 підвищення інформаційно-комунікативного рівня студентів;
- 📖 забезпечення психологічної адаптації студентів до обраної професії фахівця із соціальної педагогіки.

Ознайомлювальна практика проводиться у форми ознайомлення з основами соціально-педагогічної діяльності упродовж навчального року – заняття в університетській соціально-педагогічній службі, екскурсії, участь в заходах, присвяченим пам’ятним дням (День захисту дитини, День похилої людини, День інвалідів і ін.).

За результатами практики студенти **повинні**:

- 📖 вільно розповідати про установи, які вони відвідали;
- 📖 вміти оцінити соціальну роль установи;
- 📖 вміти вказати позитивні та негативні сторони в роботі закладу;
- 📖 дати оцінку закладу на основі власних вражень.

По закінченню практики щоденник і індивідуальні висновки повинні бути здані на кафедру соціальної педагогіки, психології та педагогічних інновацій у вказані строки.

Індивідуальний звіт повинен містити коротку характеристику закладу, в якому проходила практика та виконану студентом роботу.

Схема індивідуального звіту:

- 👉 Найменування документу зі вказаним прізвищем, ім’ям та по батькові студента.
- 👉 Мета практики.
- 👉 Коротка характеристика закладу (назву, категорії, що обслуговує заклад, послуги, які надаються у закладі, об’єм послуг).
- 👉 Опис цікавого випадку.
- 👉 Відгук об закладі, найцікавіші сторони практики.

Після завершення практики призначається підсумкова конференція. На конференції студент повинен зробити п’ятихвилинне повідомлення про знання, вміння та навички, враження набутті у ході практики.

Оцінка з практики виставляється під час підсумкової конференції: враховуються індивідуальна оцінка сумлінної праці під час практики, представленні документи і виступ на підсумковій конференції.

Об'єкти ознайомлювальної практики для студентів I курсу

Центр соціальної допомоги населенню	Знайомство з роботою центру з обслуговування самотніх і старих громадян вдома й у відділеннях денного перебування
Соціальний притулок	Знайомство з роботою установи з надання допомоги "дітям вулиці"
Центр соціальної допомоги сім'ї і дітям	Організація соціально-педагогічної роботи із сім'єю
Центр соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями	Знайомство із соціальною реабілітацією дітей-інвалідів, їхньою адаптацією до оточуючого соціального середовища
Стаціонарна установа для людей похилого віку й інвалідів	Ознайомлення з функціонуванням стаціонарних установ з обслуговування громадян, що потребують у сторонній допомозі
Хоспіс	Знайомство з організацією соціально-педагогічної діяльності з безнадійно хворими людьми
Добродійні фонди і громадські організації	Знайомство з роботою недержавних організацій соціальної спрямованості
Комітет соціального захисту населення міста	Знайомство з діяльністю комітету з організації соціально-педагогічної допомоги населенню

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН*ознайомлювальної практики студентів I курсу*

№ п/п	Теми занять	Всього годин	Консультації	Відвідування об'єктів
1.	Організація соціальної допомоги населенню за місцем проживання	8	4	4
2.	Форми і види соціальної допомоги сім'ї і дітям	4	2	2
3.	Розв'язання соціальних проблем літніх і самотніх громадян	4	2	2
4.	Соціальна допомога інвалідам	8	2	6
5.	Соціально-педагогічна робота з особами поведінка яких відхиляється	6	2	4
6.	Добродійні організації і їхня діяльність з соціальної підтримки населення	6	2	4
Всього годин:		36	14	22

І. ПРОГРАМА ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ для студентів І курсу (на основі суспільної практики, протягом навчального року)

Тема 1. Організація соціальної допомоги населенню за місцем проживання

Поняття “соціально-педагогічної допомоги” і “соціально-педагогічного захисту” на рівні місцевого управління. Структура, зміст і основні напрямки діяльності муніципалітету з організації соціально-педагогічної допомоги населенню за місцем проживання. Форми і види соціально-педагогічної допомоги різноманітним категоріям населення.

Директивні документи:

1. Волонець Л.С. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист // Український часопис прав людини. – К.: Українська правнича фундація, 1999. – С. 27-29.
2. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К.: Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2002. – 318 с.

Тема 2. Форми і види соціальної допомоги сім'ї і дітям.

Основні напрями діяльності центрів з надання допомоги сім'ї і дітям, їхня структура. Форми і види соціально-педагогічної допомоги сім'ї і дітям. Місце і роль фахівця із соціальної педагогіки у роботі з сім'єю. Державні і регіональні програми з надання соціально-педагогічної підтримки сім'ї.

Директивні документи:

1. Збірник нормативно-правових актів у сфері захисту прав дітей. – К.: Дитячий Фонд ООН (ЮНІСЕФ), 2002. – 318 с.
2. Громадська програма запобігання насильству у сім'ї. – К.: МАУП, 2001.

Тема 3. Вирішення соціальних проблем літніх і самотніх громадян

Форми допомоги літнім і самотнім громадянам. Стаціонарні і нестаціонарні типи і види установ соціального обслуговування людей похилого віку, зміст їхньої роботи. Функціональні обов'язки соціальних працівників різноманітних відділень ЦСО.

Директивні документи:

1. Законодавство України про пільги. Пільги. Переваги. Гарантії. Компенсації. Зб. Норм. Актів /Упоряд. Я.М.Гутарін. – К.- Юрінком Інтер, 2000. – 560 с.

Тема 4. Соціальна допомога інвалідам

Соціально-побутові умови інвалідів в Україні. Державні форми допомоги інвалідам. Стаціонарні і нестандартні установи соціальної підтримки осіб з обмеженими можливостями. Реабілітаційна робота з інвалідами й адаптація їхньої життєдіяльності до соціального середовища.

Директивні документи:

1. Постанова Кабінету Міністрів України “Про Компенсаційну програму розв'язання проблем інвалідності” 1992.
2. Про становище інвалідів в Україні та основи державної політики щодо вирішення проблем громадян з особливими потребами: Державна доповідь. – К., 2002. – (Препр. /Міністерство праці та соціальної політики України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство освіти і науки України та ін.).

3. Соціально-психологічний захист дітей-інвалідів та молодих інвалідів //Інформаційно-методичний бюлетень /Упорядник Н.Є.Бенюх, 1997. – Вип. 2. - Донецьк.

Тема 5. Соціальна робота з особами, поведінка яких відхиляється

Сутність і зміст діяльності центрів, що допомагають хворим алкоголізмом і наркоманією. Види і форми допомоги. Соціально-педагогічна робота з особами девіантної поведінки. Функціональні обов'язки діяльності професійних соціальних педагогів, що взаємодіють із даними клієнтами. Координація діяльності органів соціального захисту з установами охорони здоров'я і правоохоронними органами.

Директивні документи:

1. Педагогічно-правова профілактика правопорушень серед учнівської молоді: Науково-методичний збірник статей /В.П.Пастух (ред.); Інститут змісту і методів навчання. – К., 1997. – 248 с.

Тема 6. Добродійні організації і їхня діяльність з соціально-педагогічної підтримки населення

Робота різноманітних фондів соціальної спрямованості. Асоціація працівників соціальних служб. Недержавні організації, що надають соціальну допомогу дітям-інвалідам. Суспільні молодіжні організації. Соціальне партнерство між державними і недержавними організаціями.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Складіть модель соціального обслуговування населення мікрорайону Вашого місця проживання.
2. Підготуйте проект функціональних обов'язків фахівця із соціальної педагогіки із сім'єю.
3. Розробіть проект соціально-педагогічної допомоги найбільше вразливих прошарків населення.
4. Складіть соціальний паспорт Вашого будинку (під'їзду).

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ПРАКТИКИ для студентів II курсу (4 семестр, 3 тижні)

Мета практики – засвоїти методи роботи з дітьми різних категорій по організації дозвіллевої діяльності в період літніх канікул.

Місце проходження практики - освітні установи соціально-педагогічної спрямованості (дитячі будинки, школи-інтернати і т.п.)

За студентами-практикантами закріплюються класи учнів, із якими вони працюють як помічники за такою програмою:

- 2 вивчення колективу класу й окремих учнів відповідно до вироблених умінь;
- 2 надання допомоги класному керівнику і соціальному педагогу в їхній педагогічній діяльності, організації і приведенні соціально-орієнтованої позакласної роботи з учнями;
- 2 пропаганда соціально-педагогічного знання, а також сутності, змісту і значимості професії соціального педагога для суспільства серед учнів випускних класів;
- 2 організація і проведення соціально-виховної колективної творчої справи з учнями класу, установи.

Студенти-практиканти співробітничать із соціальним педагогом, готують і самостійно проводять цикл соціально-виховних занять, а також проводять весь цикл позакласної роботою.

Очікувані результати: по закінченню практики студенти повинні:

- вміти застосовувати на практиці отримані знання практичної соціально-педагогічної діяльності;
- планувати і проводити соціально-педагогічні обстеження дітей;
- організувати підготовку і проведення соціально-орієнтованих колективно-творчих справ з учнями;
- встановлювати оптимальний рівень педагогічного спілкування і надавати різноманітні види педагогічних впливів;
- кваліфіковано проводити бесіди, інтерв'ю з учнями і викладачами, анкетування і тестування учнів;
- аналізувати різноманітні види процесу педагогічної взаємодії, діяльність учнів, власну діяльність, результати позакласної діяльності.

Етапи практики:

1. Настановний.
2. Пропедевтичний.
3. Підготовчий.
4. Проміжна атестація.
5. Практичний.
6. Прикінцевий.

Календарний план практики

1. Настановчий етап.

1 день. Настановна конференція на кафедрі. Постановка мети і завдань соціально-педагогічної практики. Ознайомлення студентів із змістом практики, видами діяльності, календарним планом і звітною документацією з практики, із запропонованими вимогами до студентів - практикантам.

2 день. Настановне заняття в освітньому закладі. Зустріч із керівництвом бази практики, знайомство з основними напрямками діяльності, розподіл студентів по класах, знайомство зі своїми кураторами практики. Бесіда із соціальним педагогом про учнів даного класу.

Упорядкування попереднього плану змісту і видів соціально-педагогічної діяльності студентів-практикантів у даному класі. Вивчення документації класу.

Бесіда із соціальним педагогом навчального закладу про особливості контингенту учнів і вивчення різноманітної документації за профілем обстежень.

2. Пропедевтичний етап (1-й тиждень).

Упорядкування календарного плану індивідуальної роботи. Відвідування позакласних справ закріпленого класу, спостереження за учнями, аналіз позаурочних занять.

Знайомство з учнями класу, представлення себе, розповідь про університет, про свою майбутню спеціальність. Проведення соціометричних і інших соціально-педагогічних обстежень (відповідно до програм і процедур практики). Участь у позакласній роботі класу, виконання окремих доручень соціального педагога.

Робота за складеним планом спільної діяльності із соціальним педагогом.

3. Підготовчий етап (2-й тиждень).

Узагальнення отриманого матеріалу. Підготовка сценарію соціально-орієнтованої колективної творчої справи і її первинне обговорення з учнями. Розподіл доручень і визначення етапів її підготовки.

4. Проміжна атестація (кінець 2-го тижня).

Звіт про хід виконання навчальних завдань практики за пропедевтичним етапом. Консультування з питань підготовки до проведення соціально-орієнтованої колективної творчої справи.

5. Практичний етап (3-й тиждень).

Останні готування до проведення залікової соціально-орієнтованої колективної справи. Проведення самої справи і її обговорення з учнями.

6. Прикінцевий етап.

Написання й оформлення звітної документації. Підсумкова звітна конференція в університеті: звіт про зроблену роботу, рекомендації і побажання педагогів, визначення перспектив подальшого співробітництва університету з освітньою установою. Представлення й обговорення звітної документації.

Звітна документація з навчально-виховної практики *

1. Листок обліку відвідування позакласних занять.
2. План індивідуальної роботи з оцінками про виконання.
3. Щоденник соціально-педагогічної практики.
4. Оброблені і систематизовані результати соціально-педагогічних обстежень.
5. Контрольні листи сформованих соціально-педагогічних умінь.
6. Сценарій соціально-орієнтованої колективної творчої справи з учнями.
7. Індивідуальна розгорнута рефлексія соціально-педагогічної практики.

* Означений перелік звітної документації є обов'язковим для кожного виду практики. Додаткові завдання і відповідна до них звітна документація наведена у програмах кожного виду соціально-педагогічної практики.

Листок обліку відвідування позакласних занять (заходів)

№	Тема позакласного заняття (заходу)	Дата	Результати спостереження
1	2	3	4

Листок обліку ступеня формування практичних соціально-педагогічних умінь

№	Навчання	Кількість заходів	Бали	Керівник практики
1.	Реалізація соціально-педагогічних принципів			
2.	Планування цілей і відбір змісту соціально-орієнтованого заходу			
3.	Відбір форм, методів, засобів соціально-педагогічної діяльності			
4.	Добір навчальної і методичної літератури			
5.	Підготовка матеріалів до заходу			
6.	Встановлення оптимального рівня плідного педагогічного спілкування			
ВСЬОГО:				

Роботу з визначення ступеня формування соціально-педагогічних умінь оцінює в балах викладач - наставник практики за спостереженнями залікових заходів, проведених студентів - практикантом і за результатами співбесіди з ним при проведенні проміжної атестації і на етапі підведення результатів практики.

Бали:

3 – висока (повною мірою використані отримані знання й уміння);

2 - гарна (у достатній мірі використані);

1 - задовільна (у незначній мірі використані);

0 - незадовільна (отримані знання й уміння не використанні зовсім).

Рефлексія соціально-педагогічної практики:

- Мої враження про практику;
- Що мені найкраще вдавалося і чому;
- Що вдавалося мені гірше і чому;
- Мої відчуття від своєї педагогічної діяльності;
- Які теоретичні знання з курсу соціальної педагогіки знайшли своє застосування в моїй практичній діяльності;

- Мої пропозиції щодо поліпшення проведення соціально-педагогічної практики;
- Самооцінка своєї діяльності на практиці.

Рекомендації по підготовці звіту і усного виступу на підсумковій конференції

Звіт, який необхідно написати повинен містити формулювання цілей практики, стисло характеристику закладу і умов його роботи, оцінку контингенту дітей, з якими довелося працювати, опис в узагальненій формі заходів, які виконувалися студентом.

Для підсумкової конференції необхідно підготувати п'ятихвилинний виступ, в якому студент повинен відобразити діяльність, якою йому довелося займатися під час проходження практики, власне відношення до її результатів. Необхідно вказати, чи вдалося виконати поставлені завдання і набути нових знань і умінь, а також висловити свої побажання щодо поліпшення роботи закладу.

Критерії оцінки результатів практики

Результати практики оцінюються у вигляді диференційованого заліку (з виставленням оцінки). При цьому враховується:

- думка, що була висловлена у звіті;
- зміст записів у щоденнику і правильність його ведення;
- якість звіту;
- виступ на підсумковій конференції.

III. ПРОГРАМА ЛІТНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ для студентів II курсу (4 семестр, 4 тижні)

Місце проходження практики - дитячі установи соціально-педагогічної спрямованості (дитячі площадки рад мікрорайонів та ін.).

Під час проходження практики студенти повинні провести наступні заходи:

- 👉 Організувати екскурсії по пам'ятним місцям;
- 👉 Організувати і провести конкурси, змагання дітей;
- 👉 Провести зустрічі з батьками (групові та індивідуальні);
- 👉 Оформити наглядну агітацію (стенд, газету й ін.);
- 👉 Розробити пропозиції щодо поліпшення подальшої роботи закладу.

За студентами-практикантами закріплюються групи дітей, із якими вони працюють як помічники соціальних педагогів.

Літня педагогічна практика припускає забезпечення формування в студентів уявлень про функціональні обов'язки фахівців із соціальної педагогіки в різноманітних за типом і видом соціально-педагогічних установах. У ході практики передбачається робота з надання соціально-педагогічної допомоги нужденним у якості волонтерів, помічників соціальних педагогів.

Мета практики: організація соціально-значимої діяльності дітей у період літніх канікул.

Завдання практики:

- 📖 Вивчити зміст й основні характеристики соціально-педагогічних установ в умовах формування тимчасового дитячого колективу.
- 📖 Ознайомитися з цілями і завданням діяльності даної установи.
- 📖 Сформувати і розвинути в студентів уміння і навички самостійної роботи з тимчасовим дитячим і юнацьким колективом в період літніх канікул.
- 📖 Допомогти опанувати різноманітні форми і методи індивідуальної і групової соціально-педагогічної діяльності в період літніх канікул на основі аналізу психолого-педагогічних характеристик кожної дитини.
- 📖 Допомогти опанувати технологією організації і проведення творчого дозвілля дітей.
- 📖 Сприяти придбанню умінь створювати творчу атмосферу діяльності дитячого колективу і доброзичливі міжособистісні відносини в ньому.
- 📖 Допомогти опанувати навичками індивідуальної виховної роботи з дітьми і підлітками, що мають проблеми міжособистісного спілкування, навичками соціального навчання.
- 📖 Розвинути відповідальне і творче ставлення до проведення соціально-педагогічної роботи з дітьми і підлітками.
- 📖 Сприяти формуванню умінь установлювати професійно етичні відношення з колегами.
- 📖 Створити умови для удосконалювання комунікативних, діагностичних, організаторських і аналітичних умінь і професійно значимих якостей, формування дидактичних умінь.

Літня педагогічна практика проводиться у формі засвоєння основ соціально-педагогічної діяльності з дітьми, надання їм соціально-педагогічної допомоги в умовах тимчасового колективу.

Після проходження практики студент повинен **знати**:

- 2 особливості розвитку особистості здорової дитини і дитини, що має медичні, психологічні, педагогічні або соціальні проблеми;
- 2 методика виховної роботи з дітьми;
- 2 зміст соціально-педагогічних технологій організації культурно-дозвілдової діяльності дітей;
- 2 основні етичні правила взаємовідносин між членами колективу.

Літня педагогічна практика припускає придбання таких професійних **навичок і умінь**:

- 2 слухати інших із розумінням і певною метою;
- 2 добувати інформацію і підбирати відповідні факти для упорядкування соціальної історії дитини, оцінки її соціальної ситуації і звіту;
- 2 професійно формувати і підтримувати взаємовідносини при наданні допомоги дитині і її оточенню;
- 2 спостерігати й інтерпретувати вербальну і невербальну поведінку і використовувати знання теорії особистості і методи діагностики;
- 2 утягувати клієнтів у розв'язання їх проблеми і домагатися взаємної довіри;
- 2 знаходити нетрадиційні засоби вирішення проблем клієнтів;
- 2 виступати в ролі посередника і керівника в переговорах між конфліктуючими сторонами;
- 2 складати документи обстеження умов життя дитини;
- 2 планувати соціально-педагогічну роботу, її етапи і засоби діяльності по досягненню конкретного результату з врахуванням інтересів і індивідуальних особливостей дітей;
- 2 ставити конкретні завдання, спрямовані на розв'язання проблем дитини;
- 2 співвідносити групові й індивідуальні методи роботи, застосовувати їх;
- 2 установлювати педагогічно доцільні відносини, регулювати міжколективні й внутрішньоколективні відносини;
- 2 здійснювати вибір засобів, методів і прийомів педагогічно компетентного втручання в кризові ситуації, що виникають у колективі дітей;
- 2 організовувати самоврядування в колективі і спрямовувати його діяльність;
- 2 створювати умови для розвитку самодіяльності дітей і підлітків;
- 2 організовувати соціально-значиму діяльність дітей і підлітків;
- 2 вести цілеспрямоване педагогічне спостереження, аналізувати його результати, проводити діагностику особистості дитини і колективу;
- 2 коректувати свою діяльність;
- 2 прогнозувати виховний результат;
- 2 управляти собою і контролювати свої емоції в будь-якій ситуації.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
літньої педагогічної практики студентів II курсу

№	Теми занять з відпрацювання навичок	Всього годин	Консультації
1.	Адаптація й орієнтування	5	2
2.	Правовий простір діяльності	10	2
3.	Цілеполагання в соціально-педагогічній діяльності	5	2
4.	Професійні відношення	20	4
5.	Технології соціально-педагогічної діяльності	20	6
6.	Комунікація, взаємодія, соціальне партнерство	10	2
7.	Інструментарій діяльності	10	2
8.	Практика соціально-педагогічної діяльності	30	8
9.	Самовираження і самооцінка фахівця із соціальної педагогіки	10	2
Всього: 150 годин. З них:		120	30

Тематичний зміст програми літньої педагогічної практики
(4 семестр, 3 тижні)

Тема 1. Адаптація й орієнтування

Визначення місця розташування об'єкта практики. Знайомство з адміністрацією, установлення контакту, планування роботи, одержання завдання.

Студент знайомиться з програмою практики, розподілом за об'єктами, з своїми груповими керівниками.

Тема 2. Правовий простір діяльності

Закони, постанови, рішення, інструкції, положення, функції і призначення установи проходження практики, права й обов'язки спеціалістів, згідно зі штатним розписом.

Тема 3. Цілеполагання діяльності

Постановка мети, формулювання проблеми, прийоми і методи діагностики. Моделі і технології вирішення проблем.

Розробити зразковий план роботи установи. Виконати організаційно-педагогічну роботу:

до від'їзду в дитячу установу:

- познайомитися з умовами роботи, правилами внутрішнього розпорядку, традиціями установи;
- перевірити ступінь готовності дітей до виїзду в дитячу установу;
- провести бесіду з батьками;

після приїзду в дитячу установу:

- познайомитися зі складом дитячого колективу;
- виявити інтереси і захоплення дітей, рівень їх умінь і навичок в організації спільної діяльності;

- сформувати органи дитячого самоврядування й організувати роботу з ними.

Відобразити у щоденнику:

- загальні зведення про дитячу установу, її структуру, основні напрями діяльності, педагогічні кадри, їх функціональні обов'язки;
- список дітей із такими основними зведеннями: Прізвище, по батькові, рік народження, відомості про батьків, освітню установу, у якій дитина навчається, інтереси, захворювання, проблеми дитини;
- план роботи дитячої установи.

Тема 4. Професійні відношення

Розуміння і використання структури взаємодії, уміння слухати. Етичні дилеми і їх вирішення, мистецтво протистояння.

Вивчити етичний бік взаємовідносин членів педагогічного колективу дитячої установи.

Спостерігаючи за взаємовідносинами між членами педагогічного колективу дитячої установи, виявити:

- характер взаємовідносин, ступінь взаємної поваги і довіри, взаємодопомоги;
- характер міжособистісних конфліктів і засоби їх вирішення.

Представити в щоденнику стислу характеристику етичних проблем взаємовідносин у колективі.

Сформулювати основні етичні правила взаємовідносин між членами педагогічного колективу.

Тема 5. Соціально-педагогічні технології

Діагностика, реабілітація, корекція, адаптація, нагляд, соціально-педагогічна терапія, соціально-педагогічна профілактика.

Провести індивідуальну виховну роботу з дітьми і підлітками, що мають проблеми міжособистісному спілкування в колективі.

Визначити ступінь необхідної соціально-педагогічної допомоги дитині з проблемами на основі аналізу:

- індивідуальних психолого-педагогічних особливостей дитини;
- відношення до дитини в колективі;
- відхилень від норм поведінки в запропонованих дитині видах діяльності.

Проаналізувати результати роботи з дітьми групи соціального ризику.

Перерахувати необхідні соціальні знання, уміння і навички, що дозволяють дитині опанувати соціальну роль «член колективу».

Тема 6. Комунікація, взаємодія, соціальне партнерство

Проблеми, їх види, установа партнерських відношень із клієнтами, ділові контакти у розв'язанні різноманітних проблем (особистих і професійних).

Тема 7. Інструментарій діяльності

Організаційно-розпорядницькі, педагогічні, психологічні, економічні методи в роботі соціально-педагогічних установ.

Тема 8. Практика соціально-педагогічної діяльності

Практика роботи з дітьми в умовах тимчасового колективу здійснюється за наступними напрямками:

1. Вивчити специфіки прояву вікових і індивідуальних особливостей дітей, стан здоров'я, умов життя і виховання. Провести діагностику особистості кожної дитини і дитячого колективу. Відобразити в щоденнику хід соціально-педагогічного дослідження дитини і її результати за такими напрямками:

- особливості протікання пізнавальних процесів;
- соціальний статус і соціальні ролі в системі міжособистісних відношень;
- спрямованість особистості;
- особливості емоційної і вольової сфери;
- здібності і схильності;
- прояв властивостей нервової системи і темпераменту.

2. Організація трудової діяльності дітей. Навчити дітей різноманітним формам трудової діяльності: чергування в їдальні, благоустрій території, шефська допомога молодшим, навчання навичкам самообслуговування і гігієни. Привести в щоденнику результати спостережень процесу засвоєння дитиною основних трудових навичок і навичок самообслуговування.

3. Організувати ігрову діяльність дітей. Підготувати і провести з дітьми різноманітні ігри: пізнавальні, що розвивають, музичної, імітаційної, ділові, ігри-вправи, атракціони, забави, жарти..

4. Організувати художньо-творчу і гурткову діяльність дітей в дитячій установі. Підготувати і провести з дітьми концерти, огляди, конкурси, дні творчості, музичні і фольклорні фестивалі, дискотеки. Допомогти дитині вибрати гурток або секцію відповідно до її можливостей і інтересів. Привести в щоденнику перелік гуртків, наявних у таборі, і визначити ефективність гурткової роботи для дітей свого загону.

5. Організувати оздоровчо-спортивної діяльності дітей. Розробити і провести спортивні ігри й естафети в таборі, на місцевості, під час купання. У залежності від проблем дітей підібрати і провести психокоригувальні ігри і вправи. Навчити дітей елементарним засобам відновлювально-оздоровчої діяльності, прийомам виживання в екстремальній ситуації. Проаналізувати сформованість у дітей навичок і умінь надання допомоги своєму організму, зняттю напруг, стресових ситуацій. Проаналізувати сформованість у дітей знань про алкоголізм, наркоманію, токсикоманію, паління.

Тема 9. Самовираження і самооцінка спеціаліста

Особиста зацікавленість, стиль роботи: упевненість, наполегливість, професіоналізм, авторитет, культура праці, стратегічне мислення, вербальна комунікація.

Підвести результати організації діяльності тимчасового дитячого колективу.

Проаналізувати виконання завдань, поставлених творчою програмою роботи дитячої установи.

Проаналізувати досягнутий рівень розвитку колективу, досягнення в розвитку кожної дитини, ефективність обраних форм і методів соціально-педагогічної роботи.

Визначити й оформити в щоденнику практики структуру і зміст діяльності соціального педагога в умовах літнього відпочинку дітей і підлітків.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ і звіту за підсумками практики

1. Скласти акт обстеження дитини.
2. Провести бесіду з дитиною й описати її в щоденнику практики.
3. Організувати в дитячій установі групу волонтерів із числа дітей і співробітників.
4. Розробити програму діяльності волонтерської групи за такими напрямками: соціально-побутовий; освітній; фізкультурно-оздоровчий; культурно-дозвілльєва та духовно-моральна діяльності.
5. Представити в щоденнику стислу характеристику діяльності волонтерської групи, оцінити доцільність використання волонтерської програми в умовах дитячої установи.

Питання для обговорення на підсумковій конференції

1. У чому полягає своєрідність сучасної дитячої установи соціально-педагогічної спрямованості?
2. В залежності від яких вимог визначається зміст роботи дитячої установи соціально-педагогічної спрямованості?
3. У чому специфіка діяльності соціального педагога з різновіковим дитячим колективом?
4. Обґрунтуйте зміст діяльності соціального педагога з дитячим колективом, у який інтегровані здорові діти і діти з відхиленнями у фізичному і психічному здоров'ї?
5. Які форми соціально-педагогічної роботи є найефективнішими з колективом дітей, що мають соціальні відхилення від норми?
6. Які основні педагогічні вимоги до організації дозвілля дітей? Чи виконуються вони в тій дитячій установі, де Ви проходили практику?
7. Які найсуттєвіші умови необхідні для реалізації самостійної творчої соціально-педагогічної діяльності в умовах літнього відпочинку дітей?
8. Які міжособистісні проблеми виникали в педагогічному колективі дитячої установи? Як вони вирішувалися? Які етичні правила важливі для взаємовідносин між колегами в колективі?
8. Ваші зауваження і пропозиції з організації і проведення практики.

IV. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ для студентів 3 курсу (6 семестр, 4 тижні)

Мета практики – освоїти технології соціально-педагогічної діяльності з різними категоріями дітей.

Завдання практики:

- 📖 ознайомлення студентів із технологіями роботи соціального педагога в соціально-педагогічній сфері;
- 📖 навчання комплексному застосуванню соціально-педагогічних методів для аналізу соціальної ситуації;
- 📖 формування первинних професійних навичок соціального педагога в соціальній сфері;
- 📖 формування і закріплення мотиваційної структури до роботи з обраної спеціальності;
- 📖 використання матеріалу професійної діяльності практико-орієнтованих курсів з соціально-педагогічних технологій роботи з дітьми, молоддю, сім'єю, людьми похилого віку, із безробітними та ін.
- 📖 практичне засвоєння ряду методик і умінь соціального педагога в соціальній сфері в галузі консультування, корекції і реабілітації;
- 📖 уміння налагоджувати контакт і проводити індивідуальну бесіду з клієнтом;
- 📖 уміння вести спостереження за перебігом консультування;
- 📖 уміння фіксувати проміжні результати впливу на клієнта.

Навчально-технологічна практика передбачає формування у студентів наступні професійні **навички та вміння**:

- 2 самостійної роботи з основною і додатковою науковою літературою відповідно до обраної теми;
- 2 теоретико-методологічного обґрунтування обраної теми, форм і методів роботи із соціально-педагогічною інформацією;
- 2 збору, аналізу й інтерпретації під керівництвом керівника практики первинної соціально-педагогічної інформації;
- 2 підготовка і захист письмової науково-дослідної роботи з обраної тематики

В період проходження навчально-технологічної практики студенти повинні:

- 2 Розглянути види соціально-педагогічних технологій, що використовуються у практиці роботи різноманітних соціально-педагогічних установ.
- 2 Ознайомитися з основними видами соціального інструментарію, що використовується соціально-педагогічними установами в своїй діяльності.
- 2 Розглянути технології вирішення проблем клієнтів даною установою.
- 2 Вивчити основні функціональні ролі спеціаліста на практиці:
  - * помічник фахівця із соціальної педагогіки;
  - * помічник соціального педагога по роботі за місцем проживання;
  - * помічник соціального педагога центру допомоги сім'ї і дітям;
  - * помічник вихователя дитячого будинку;
  - * помічник вихователя соціального притулку;
  - * помічник соціального педагога відділення кризового центру і т.д.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН навчально-технологічної практики

№	Теми завдань по відпрацюванню навичок	Всього годин	Консультації
1.	Методологія і методика аналізу соціальної ситуації, соціальних чинників і проблем	8	2
2.	Діагностика, моделювання й опис соціальних і соціокультурних процесів	8	2
3.	Розрахунок і обґрунтування рівня і якості життя сімей мікрорайону	8	2
4.	Методика проведення моніторингових досліджень	8	2
5.	Комплексний аналіз соціальної ефективності діяльності соціальних служб	8	2
6.	Соціометричні методи в роботі із соціальними групами і клієнтами	8	2
7.	Спеціальні методи аналізу, моделювання і прогнозування соціальних конфліктів, методи їх профілактики і розв'язання	8	2
8.	Емпіричні методи і технології; телефонні опитування, контент-аналіз, соціальні карти, тестування, генограми й ін.	8	2
9.	Спостереження	8	2
10.	Складання соціально-педагогічного портрета особистості дитини (групи дітей)	8	2
11.	Соціально-виховна бесіда за планом	8	2
12.	Консультавання	8	2
Всього: 120 годин. З них:		96	24

Тематичний зміст програми навчально-технологічної практики*Тема 1. Методологія і методика аналізу соціальної ситуації, соціальних чинників і проблем*

Теоретична проробка основних понять на основі робіт Е.Дюркгейма, А.Щютца, В.Ядова. Проблема побудови ознакового простору, логіко-методологічного, понятійного аналізу соціальних проблем. Методи збору первинної інформації.

Тема 2. Діагностика, моделювання й опис соціальних і соціокультурних процесів

Поняття соціального процесу, види процесів у соціумі, основні методологічні проблеми і методи аналізу, моделювання і прогнозування (соціокультурні, міжетнічні, міграційні, демографічні й ін.)

Тема 3. Розрахунок і обґрунтування рівня і якості життя сімей мікрорайону

Поняття рівня і якості життя, значимість проблеми, показники і методи розрахунку рівня життя, аналіз якості життя сімей мікрорайону.

Тема 4. Методика проведення моніторингових досліджень в мікрорайоні

Поняття моніторингу: актуальність, значимість, методи, форми проведення. Узагальнення досвіду проведення моніторингу в Одесі й у світовій практиці. Вибір інструментарію.

Тема 5. Комплексний аналіз соціальної ефективності діяльності соціальних служб

Поняття соціальної ефективності діяльності соціальних служб: показники і методи аналізу і моделювання. Соціально-педагогічні технології і їхнє застосування.

Тема 6. Соціометричні методи в роботі із соціальними групами і клієнтами

Теоретичне обґрунтування і методика застосування методів і методологій: екокарт, генограм, групових індексів, показників групової солідарності й ін. у роботі з клієнтами і соціальними групами.

Тема 7. Спеціально-педагогічні методи аналізу, моделювання і прогнозування соціальних конфліктів, методи їх профілактики і розв'язання

Соціальний конфлікт: теорія, методологія, методи аналізу, моделювання і прогнозування; розв'язання.

Тема 8. Емпіричні методи і технології: телефонні опитування, контент-аналіз, соціальні карти, тестування, генограми й ін.

Методологія, методика і техніка застосування різноманітних емпіричних методів у роботі соціального педагога.

Упорядкування плану телефонного опитування з конкретної соціальної проблеми (мікрорайону, міста, регіону, країни).

Проведення методики контент-аналізу, опрацювання отриманих результатів.

Упорядкування соціальної карти (мікрорайону, міста).

Тестування (дитини, групи дітей, сім'ї) за однією з обраних методик.

Упорядкування генограми однієї сім'ї. Якісна інтерпретація результатів і виявлення проблеми сім'ї.

Тема 9. Спостереження

Самоспостереження як метод пізнання суб'єктивної реальності (проведення самоспостереження за власною професійною діяльністю). Проведення спостереження в процесі бесіди. Фіксація невербальних компонентів спілкування в бесіді, їх показників, реєстрація бар'єрів спілкування.

Тема 10. Упорядкування соціально-педагогічного портрета особистості дитини

Інтерв'ю, виступ, доповідь, відеозапис із наступним аналізом і інтерпретацією. Орієнтована схема упорядкування соціально-педагогічного портрета.

1. **Загальні відомості про клієнта:**

2. Прізвище, ім'я, по батькові дитини, вік, стан здоров'я.

- МЕТОДИ: спостереження, аналіз документації, бесіда з клієнтом.

2. Родинний стан

- Склад сім'ї, місце роботи членів сім'ї, хто з членів сім'ї є найзначимішим для клієнта.
- МЕТОДИ: тест “Кінестетичний малюнок сім'ї”, Д. Векслер, опитувальник рівня тривожності, “Діагностика відношення Т.Лірі”, дослідження рівня домагань, самооцінки, карти інтересів.

3. Пізнавальні інтереси дитини, стійкість або нестійкість інтересів.

- Відношення до різноманітних видів трудової діяльності (активний, пасивний, лідер або виконавець). Чи подобається процес праці або її кінцевий результат.
- Переваги в іграх (рухливі або малорухомі, творчі або азартні).
- МЕТОДИ: “Карта інтересів” А.Є.Голомштока, “Вивчення інтересів і їх структури”.

4. Спрямованість особистості:

- Індивідуально-престижна, ділова;
- Рівень домагань (низький, високий, адекватний);
- Самооцінка;
- Відношення до самовиховання;
- Відношення до критичних зауважень із боку членів сім'ї;

Тема 11. Проведення соціально-виховної бесіди по заздалегідь складеному плану

Скласти план соціально-виховної бесіди й описати її результати.

Тема 12. Консультування з протокольним записом по визначеній схемі

Аналіз консультації проводиться безпосередньо після закінчення.

При необхідності можна уточнити деякі моменти консультування з керівником практики.

При аналізі необхідно відповісти на такі питання:

1. Відповідність теми цілі консультування, змісту запиту.
2. Визначення типу консультування (індивідуальне або групове) і його основних етапів із указівкою часу, що використаний на кожний етап.

• Початок консультації:

Організаційний етап: вітання; встановлення психологічно сприятливого мікроклімату; перевірка готовності клієнта до консультації; установа зв'язку з попереднім консультуванням: постановка перед клієнтом спільного або найближчого завдання.

• Зміст і методика проведення консультації.

1. Як організована взаємодія соціального педагога з клієнтом?
2. Які методи, прийоми, ігри використовував соціальний педагог і їх відповідність меті консультування?
3. Чи можна зробити висновок про повну або часткову активність клієнта під час консультації?

• Загальні висновки і пропозиції (підведення результатів консультації).

1. Характеристика рівня проведення консультації.
2. Виявлення причини конфліктів у сім'ї, причини негативного відношення до дитини.

Перелік зразкових тем для науково-дослідної роботи студентів

1. Разом із соціальним педагогом брати участь у роботі з виявлення в мікрорайоні сімей, що потребують соціально-педагогічної допомоги. Описати результати роботи.
2. Зібрати дані роботи суспільних добродійних організацій міста (мікрорайону).
3. Обґрунтувати поняття “соціальна проблема”, “соціальний факт”, “соціальна ситуація” стосовно до соціальної сфери міста, району й ін.
4. Розрахунок і обґрунтування показників рівня життя різноманітних сімей (за методикою розрахунку “споживчого кошика”).
5. Аналіз якісних показників способу життя різноманітних груп населення.
6. Розробка методик телефонних опитувань із метою урахування суспільної думки мешканців мікрорайону.
7. Розробка методики упорядкування соціальних карт району за різноманітними підставами.
8. Когнітивне моделювання соціальних проблем в мікрорайоні.
9. Аналіз діяльності соціально-педагогічних установ (режим, розпорядок, функції, ресурси, стиль діяльності й ін.).
10. Організація і проведення методики аналізу сімейного простору проблемних сімей.
11. Специфіка діагностики різноманітні соціальних груп: дитячих колективів, молоді, людей, що вірують, військових, переселенців і ін., і роботи з ними.
12. Комплексний аналіз соціальних патологій у соціумі (соціальні корені, фактори, соціально-педагогічні технології роботи з клієнтами).
13. Аналіз динаміки ціннісних орієнтації клієнтів органів соціального захисту: методи аналізу й урахування.
14. Діагностика і моделювання комунікативних зв'язків, методика «саботаж комунікацій» (її застосування в роботі з клієнтами і проблемними сім'ями).
15. Методика застосування контент-аналізу документів, матеріалів органів соціального захисту.
16. Методи включеного спостереження, стандартизованого інтерв'ю в роботі з клієнтами.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Скласти характеристику дитини за матеріалами даних соціально-педагогічного портрета.
2. Скласти план соціально-виховної бесіди для роботи з дитиною.
3. Скласти план консультування за обраною проблемою.
4. Написати звіт з навчально-технологічної практики.
5. Написати науково-дослідну роботу з обраної теми.

V. ПРОГРАМА СТАЖЕРСЬКОЇ ПРАКТИКИ **для студентів 4 курсу (8 семестр, 8 тижнів)**

Мета практики: відпрацювання професійних навичок діяльності спеціаліста - соціального педагога:

- 📖 спілкування й установка контактів із клієнтом;
- 📖 індивідуальна робота з клієнтом, визначення його соціальних проблем;
- 📖 розробка соціально-педагогічних програм надання конкретної допомоги нужденним;
- 📖 консультування клієнтів по різноманітним проблемам;
- 📖 розробка соціально-педагогічних проектів;
- 📖 формування взаємовідносин із колегами по роботі, керівником і консультантом практики.

Завдання практики:

- 2 Продовжити вивчення технологій і методики роботи соціального педагога на практиці щодо надання спеціалізованої допомоги різноманітним категоріям населення і розробці пропозиції щодо соціальної політики у відношенні найвразливіших прошарків населення.
- 2 За допомогою виконання професійних ролей і посадових функцій відпрацювати основні прийоми, форми і методи роботи фахівця із соціальної педагогіки.

На практиці студент повинен навчитися:

- 📖 адаптуватися і самостійно орієнтуватися в соціальній середі і проблемному полі дитини;
- 📖 визначати правовий простір діяльності,
- 📖 ставити цілі соціального втручання і визначати порядок їх досягнення;
- 📖 визначати методи та інструментарій діяльності, яка буде здійснюватися;
- 📖 вибирати технології соціально-педагогічної діяльності до конкретного випадку (обґрунтовувати власний вибір);
- 📖 встановлювати доброзичливі, неконфліктні відношення з колегами.

Основні **функціональні ролі** студентів на практиці:

- помічник керівника ЦСО;
- фахівець із соціальної педагогіки;
- стажист-керівник територіальної соціальної служби;
- помічник керівника суспільного фонду соціальної спрямованості;
- керівник одного з відділень у стаціонарній установі;
- директор соціально-педагогічного проекту.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

практичних занять з формування навичок і умінь

№	Теми занять по відпрацюванню навичок	Всього годин	Консультації	Відвідування об'єктів
1.	Знайомство з клієнтом (службою)	20	2	18
2.	Діагностика	40	6	34
3.	Відстоювання інтересів	30	4	26

4.	Ведення переговорів, бесід, співбесід	30	6	24
5.	Консультування	30	4	26
6.	Посередництво	30	6	24
7.	Розробка соціально-педагогічного проекту	40	8	32
8.	Формування відношенні з колегами і клієнтами	20	2	18
Всього годин:		240	38	202

Тематичний зміст програми практики з формуванню навичок і умінь

Тема 1. Знайомство з клієнтом (службою)

Використання знань в галузі соціальної педагогіки і психології для формування зворотного зв'язку “соціальний педагог – клієнт”. Інтерпретація вербальної і невербальної поведінки клієнта. Стиль, мова спілкування з клієнтами.

Тема 2. Діагностика

Удосконалювання професійних навичок проведення бесіди, опитування, співбесіди при з'ясуванні проблем клієнтів. Кваліфіковане опитування. Мистецтво підтримання діалог із клієнтом для з'ясування причин його проблем. Визначення основних напрямків допомоги.

Тема 3. Відстоювання інтересів

Уміння висловлювати власну точку зору, правильно формулювати думки, відстоювати інтереси клієнтів і свої власні для досягнення поставлених цілей.

Тема 4. Ведення переговорів, бесід, співбесід

Прояв навичок і умінь при прийомі клієнтів, при організації переговорів із різноманітними установами і відомствами. Проведення цільових бесід за певними напрямками.

Тема 5. Консультування

Консультування як технологія організації взаємовідносин двох сторін і надання допомоги клієнтам: з'ясувати зміст проблеми клієнта; спробувати в спільній бесіді знайти шляхи її розв'язання власними силами клієнта; допомогти визначити напрямки й організувати розв'язання проблем.

Тема 6. Посередництво

Клієнт - фахівець із соціальної педагогіки - організація, установа; клієнт - фахівець із соціальної педагогіки - орган управління; клієнт - фахівець із соціальної педагогіки - неурядові, громадські організації; фахівець із соціальної педагогіки – сім'я, середина, колектив; фахівець із соціальної педагогіки - міжнародні організації соціальної спрямованості.

Тема 7. Розробка соціально-педагогічного проекту

Види проектів, основні складові, умови, необхідні для їх реалізації: мотиви, ресурси, фінанси і т.д. Практика створення проектів, їх реалізація. Підготовка одного з проектів для визначеного мікрорайону міста, села.

Тема 8. Формування відношень із колегами і клієнтами

Етичний кодекс поведінки. Функціональні ролі і особистісні відношення. Відношення субординації, співробітництва, суперництва, договори. Причини конфліктів і шляхи їх усунення.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Розробити докладну програму знайомства з клієнтом.
2. Скласти план бесіди з одним із клієнтів.
3. Встановити соціальний діагноз одного з клієнтів.
4. Описати результати посередницької діяльності з однією з громадських організацій.
5. Скласти соціально-педагогічний проект для однієї з категорій населення, найнужденної в соціально-педагогічній допомозі.
6. Скласти програму підвищення кваліфікації для співробітників ЦСО.

VI. ПРОГРАМА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБАХ

для студентів 5 курсу (9 семестр, 6 тижнів)

Цілі практики:

- 📖 визначити адекватність і достовірність накопичених в процесі навчання знань і умінь для використання функцій посадових осіб в закладах соціально-педагогічної спрямованості;
- 📖 провести досвідно-дослідну роботу з теми дипломної роботи

Завдання практики:

- 👉 вивчення системи управління установами соціального обслуговування населення і мікропроцесів управління.
- 👉 дати аналіз існуючої системи управління, виявити її складові частини й особливості.
- 👉 виявити мікропроцеси управління і визначити їх організаційно-технологічні характеристики (процес підготовки, прийняття і реалізації управлінських рішень: використовувані методи управління; процес виконання певних завдань; координація і взаємодія з іншими структурами; рівень підготовки управлінських кадрів і т.д.
- 👉 виробити пропозиції з удосконалювання системи управління, її складових частин і елементів.

Предмет вивчення - у рамках спеціалізації студенти *самостійно* вибирають предмети вивчення системи і мікропроцесів управління в органах соціального захисту населення, в установах соціального обслуговування.

ЗРАЗКОВА ТЕМАТИКА ПРЕДМЕТІВ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ У СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБАХ:

1. Інформація й інформаційне забезпечення управління (на рівні окремих управлінських посад і підрозділів).

1. Організація роботи з інформацією.
2. Виявлення рівня інформаційної характеристики організації (рутинний стан, елементарна інформаційна система, ефективна інформаційна служба, високий рівень механізації й автоматизації інформаційних процесів і т.д.).
3. Труднощі при роботі з інформацією.
4. Перспективи розвитку інформаційних систем.

2. Управлінські рішення, технологія їх підготовки, прийняття і практичної реалізації (стосовно до керівників соціальної сфери).

Види рішень, типові рішення, нові рішення, зміст управлінських рішень, порядок підготовки і прийняття складних управлінських рішень, використовувані методи, ресурсне забезпечення управлінських рішень, складності при реалізації рішень, парадокси в галузі управлінських рішень, ефективність управлінських рішень.

3. Функції управління (на прикладі одного підрозділу).

1. Розподіли обов'язків, прав і відповідальності між працівниками.
2. Обсяги обов'язків і прав, їх співвідношення між собою.
3. Рівень компетенції працівників при виконанні функції.

4. Фактична і необхідна компетенція.

5. Процедура узгодження.

4. Організаційна структура управління (ОСУ).

1. Визначення схеми ОСУ.

2. Розподіл завдань між підрозділами і їх спеціалізацією.

3. Взаємодія між керівниками і підрозділами.

4. Проблеми організаційно-структурного характеру і технології, що рекомендуються для їх вирішення.

5. Кадри і їх мотивація.

1. Склад кадрів (штатний розклад), оцінка кадрової ситуації (недостача, текучість і її причини і т.д.).

2. Наявна система стимулів і антистимулів.

3. Система оплати праці і можливості її удосконалювання.

6. Організація праці в підрозділах (стосовно до обраних посад).

1. Організація робочого місця.

2. Організація інформації.

3. Умови праці.

4. Розпорядок дня.

5. Типові види робіт, виконувани на даному робочому місці.

6. Витрати часу за основними видами робіт.

7. Результати роботи (праці).

1. Види і зміст результатів роботи (на прикладі обраного підрозділу).

2. Причини ефективної і неефективної роботи.

3. Критерії оцінки результатів роботи за визначений період часу.

4. Ув'язування результатів праці із системою оплати.

5. Співвідношення цілей (завдань) і результатів.

Результати практики використовуються студентами для підготовки дипломної роботи і державного екзамену з технологій соціально-педагогічної діяльності.

ТЕРМІНИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

№	Місце практики	Цілі і завдання
1.	Установи соціальної сфери	Знайомство з діяльністю різноманітних установ соціального обслуговування населення
2.	Центр соціального обслуговування	Робота в якості волонтерів, помічників соціальних педагогів
3.	Психолого-педагогічні центри, центри допомоги сім'ї і дітям, соціологічні відділи при управліннях соціального захисту населення	Одержання психологічних і соціологічних умінь і навичок, необхідних для фахівців із соціальної педагогіки
4.	Установи соціальної сфери і суспільні формування соціальної спрямованості	Робота в якості фахівців із соціальної педагогіки

5.	Управління відділами соціального захисту населення	Стажування в якості спеціаліста-менеджера. Проведення досліджень, збір матеріалів для дипломної роботи
----	--	--

Запропоноване положення соціально-педагогічної практики для студентів – соціальних педагогів відповідає концептуальним положенням практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів в діяльнісному характеру навчання. Практична підготовка студентів за запропонованою програмою буде сприятиме підвищенню ролі практичної підготовки в зв'язку її з теоретичним навчанням.

VII. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА **для студентів 6 курсу (11 семестр 8 тижнів)**

Аналіз соціально-педагогічної ситуації, проведений нами, наводить нас до висновку про те, що **нова функція соціального педагога**, пов'язана із самостійним відбором і конструюванням змісту, моделюванням процесу професійної діяльності в умовах вибору освітніх альтернатив, висуває **особливі вимоги** до професійно значимих якостей особистості соціального педагога.

Виходячи з вищесказаного **метою** практики буде проведення критичного аналізу навчальних планів за спеціальністю “соціальна педагогіка + початкове навчання” освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” з метою розроблення і апробації у навчально-виховному процесі спецкурсу для студентів – соціальних педагогів”.

Завдання практики:

- 2 розробити навчальний спецкурс за методикою конструювання власних технологій навчання;
- 2 обґрунтувати необхідність введення запропонованого спецкурсу в навчальний процес підготовки студентів за означеною спеціальністю;
- 2 провести експериментальне навчання студентів – соціальних педагогів за програмою розробленого спецкурсу;
- 2 проаналізувати результати навчання за запропонованим спецкурсом та довести його ефективність.

Алгоритм розроблення експериментально-навчального спецкурсу:

Обґрунтувати у дидактичній системі, що буде розроблятися для підготовки майбутніх соціальних педагогів за такими **основними елементами**: суб'єкти навчальної діяльності (студент - соціальний педагог викладачі університету);

 цілі їх спільної діяльності;

 зміст навчання за запропонованим спецкурсом, основу якого складає моделювання технологій навчання;

 критерії оцінки якості створених проектів;

 критерії оцінки якості навчального процесу.

VIII. НАУКОВО-ДОСЛІДНА ПРАКТИКА **для студентів 6 курсу (12 семестр 4 тижні)**

Мета практики: відпрацювання навичок та вмій науково-дослідної діяльності.

Завдання практики: провести науково-дослідний експеримент з метою написання магістерського дослідження за наступними етапами роботи:

I. Пошуково-розвідувальний етап метою якого є добір теоретичного матеріалу та матеріалу щодо існуючого досвіду роботи за обраною темою магістерського дослідження:

аналіз: вивчення і характеристика різноманітних теоретичних підходів з обраної проблеми;

цілеполагання: побудова системи цілей дослідження соціально-педагогічної діяльності.

Алгоритм першого етапу науково-дослідної діяльності

Аналіз і узагальнення теоретичних розробок різноманітних авторів за наступною схемою:

1. Знайомство з науковою літературою.
2. Виявлення (бачення) проблеми.
3. Постановка (формулювання) проблеми.
4. Прояснення неясних питань.
5. Формулювання гіпотези.
6. Планування і розробка навчальних дій.

II. Констатувальний етап передбачає аналіз сучасного стану проблеми, що досліджується за наступним **алгоритмом**:

1. Збір емпіричних даних (накопичення фактів, спостережень, доказів).
8. Аналіз і синтез зібраних даних.
9. Зіставлення (співвіднесення) даних і умовиводів.

III. Формуючий етап передбачає **проектування**:

а) відбір і конструювання змісту соціально-педагогічного дослідження залежно від поставлених цілей;

б) вибір або самостійне конструювання технології навчання, адекватної поставленим цілям і відібраному змісту.

Проектування повинно здійснюватися на **локально-моделюючому** і на **системно-моделюючому** рівнях.

Локально-моделюючий рівень діяльності припускає:

1. Модернізацію й удосконалювання освітніх програм.
2. Моделювання і конструювання елементів змісту (справи, заходу, напряму діяльності).
3. Інтеграцію знань.
4. Модернізацію і систематизацію засобів навчання.
5. Використання елементів технологій пошукової діяльності (метод проєктів, навчання як дослідження, майстерня знань).

Така науково-дослідна творчість на локально-моделюючому рівні **не** припускає створення авторських освітніх технологій у повному значенні

цього визначення. Цей продукт з'являється як результат діяльності на системно-моделюючому рівні, що припускає на виході, зокрема:

1. Розробку авторських програм.
2. Проблемно-творчу побудову заходів, справ, напрямів соціально-педагогічної діяльності.
3. Авторське конструювання виховного матеріалу.
4. Системну побудову технологій навчання, розвитку і саморозвитку особистості учня.
7. Створення засобів діагностики і корекції просування учнів у навчанні.

Алгоритм побудови науково-дослідного дослідження

Етапи діяльності	Зміст діяльності
1. Підготовка: Визначення теми і цілей дослідження	Магістрант: обговорення, пошук інформації Викладач: заява задуму, мотивація,
2. Планування: а) визначення джерел, засобів збору, аналізу інформації, а також засобів уявлення результатів б) установлення критеріїв оцінки результату і процесу	Магістрант: формулює завдання і виробляє план дій Викладач: коректує, дає пропозиції ідей, виказує пропозиції
3. Збір інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, інтерв'ю, експеримент і т.д.)	Магістрант: збирає інформацію Викладач: спостерігає, побічно керує діяльністю
4. Аналіз інформації, формулювання висновків	Магістрант: аналізують інформацію Викладач: коректує, спостерігає, радить
5. Уявлення й оцінка (усний або письмовий звіт і оцінка результатів і процесу дослідження за задалегідь установленими критеріями)	Викладач і магістрант беруть участь у колективному обговоренні, оцінюють зусилля, використані і невикористані можливості, творчий підхід, можливості для продовження, якості звіту й ін.

ВИСНОВКИ

Навчання соціальних педагогів включає два процеси, що відбуваються паралельно. З одного боку, у навчальному закладі йде традиційне академічне навчання - від теорії до практики. З іншого боку, безпосередньо на базах практики студенти проходять практичну підготовку, де опановують власним досвідом. Теорія і практика утворюють діалектичну єдність.

Основне положення концепції практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів виходить із того, що ми зможемо підготувати грамотного і самостійно мислячого фахівця тільки в тому випадку, якщо будемо враховувати обидва процеси. Вивчаючи й аналізуючи теоретичні положення даної проблеми, нами були виділені чинники, що впливають на засвоєння студентами практичного компонента.

Результати аналізувалися з погляду трьох різноманітних теоретичних підходів: теорії соціального навчання, конструктивістського і критичного підходів. Всі ці теорії, і не тільки вони, дозволяють пролити світло на характер відношень між студентами, педагогами-наставниками й установами практики. Дане дослідження мало на меті виявити якісний характер проблеми практичної студентів – соціальних педагогів.

Отже можна зробити висновок, що процес практичного навчання повинен мати не механічний, а діалектичний характер. Під час практики студенти проходять процес професійної соціалізації, формується професійна свідомість, відповідно до якої студент конструює свою власну дійсність. У ході цього процесу студент не тільки адаптується до соціальної середовища, але і творить її. Все це відбувається в діалектичній взаємодії студента і його соціального оточення. У випадку навчальної практики суспільство подане соціально-педагогічною установою.

Студенти, які пройшли практику за даною програмою, погодилися також із тим, що без осмислення і рефлексії важко уявити собі формування повноцінних практичних умінь.

Надзавданням практичної підготовки повинно стати розвиток самостійної і критичної соціалізації студентів, що особливо важливо для їх подальшого професійного росту. До цього ми повинні прагнути, якщо хочемо готувати справжніх мислячих професіоналів з активною життєвою позицією.

Проаналізувавши чинники, що впливають на процес практичного навчання ми дійшли висновку, що існує щонайменше п'ять таких чинників:

1. Педагоги-наставники і студенти вказували на важливість **взаємодії**. Навчання повинно носити характер діалогу, базуватися на демократичних, а не на менторських принципах.

2. **Професійна компетентність** педагога-наставника є необхідною умовою формування в студентів необхідних знань, умінь і ціннісних орієнтацій.

3. На практиці педагог-наставник є для студента найбільше важливим **зразком** для наслідування, хоча і не єдиним.

4. Необхідно враховувати весь контекст практичного навчання, якщо ми хочемо домогтися його високої ефективності.

5. Для того щоб сформувати справжнього професіонала, потрібно в процесі навчання приділяти належну увагу виробленню відповідних **установок і ціннісних орієнтації**.

В результаті були визначені **закономірності практичної підготовки студентів – соціальних педагогів**:

1. Всі програми професійно спрямованих навчальних курсів повинні включати практичний компонент, який в свою чергу передбачає як ознайомлення студентів із прийомами і методами роботи, так і безпосереднє включення їх у діяльність під керівництвом досвідчених педагогів - наставників і викладачів - консультантів.

2. Реалізація практичного компонента навчання вимагає спільних зусиль із боку керівників навчальних закладів і практичних фахівців на місці проходження практики;

3. На ефективність практичного навчання впливає характер відношень між студентом і його педагогом - наставником; методи навчання, керівництва й оцінки результатів; об'єктивні умови, у яких проходить практика.

З огляду на визначені закономірності, умови практичної підготовки нами було розроблене положення соціально-педагогічної практики студентів - соціальних педагогів.

Ознайомлення викладачів і студентів із змістом даного положення, програмою і завданнями для студентів - практикантів показали, що практична підготовка за запропонованим положенням буде сприяти продуктивному, конструктивному й ефективному навчанню студентів, підвищенню ролі практичної підготовки майбутнього соціального педагога.

ДОДАТКИ**ДОДАТОК А****Зразок****ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД “ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д. УШИНСЬКОГО”***Кафедра соціальної педагогіки, психології і педагогічних інновацій***ЩОДЕННИК СТУДЕНТА – ПРАКТИКАНТА**

Прізвище, ім'я та по батькові _____

Факультет початкового навчання, спеціальність “соціальна педагогіка”.

Курс _____, Група _____

Практика проводиться _____

Керівник практики від університету _____

Керівник практики від освітньої установи _____

Адреса освітньої установи _____

Начало заповнення щоденника 20__-20__ навчальний рік
Закінчення 20__-20__ навчальний рік

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Зав. кафедрою соціальної педагогіки,
 психології і педагогічних інновацій
 “ _____ ” _____ 20 р.
 _____ (підпис)

План - завдання
 на період соціально-педагогічної практики (___ курс)

Тема завдання: _____

Мета практики _____

Термін проведення соціально-педагогічної практики _____

Зміст виконання завдання:

Результат

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

Відзив керівника практики: _____

Форма контролю _____

- **Форма плану–завдання практики відповідна до кожного виду соціально-педагогічної практики.**

ВКАЗІВКИ ДО ВЕДЕННЯ ЩОДЕННИКА

1. Кожний студент-практикант зобов'язаний щоденно заповнювати свій щоденник.
2. Аналізувати діяльність соціального закладу і власну роботу.
3. В щоденнику повинна бути відображена вся робота студента-практиканта (щоденно).
4. Студент-практикант зобов'язаний мати щоденник завжди при собі під час роботи з метою контролю і перевірки його роботи керівником практики. Відсутність щоденника у студента розглядається як порушення дисципліни.
5. Кожний практикант зобов'язаний протягом перших днів практики на підставі одержаних від керівника завдань скласти свій індивідуальний план роботи на тиждень, а в кінці першого тижня – на наступний тиждень і т. д.

